HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

חייב בכולן האי לא עשה חבורה היכי דמי לאו כגון שהכהו על ידו וסופו לחזור וקתני חייב בכולן אמרי הכא במאי עסקינן כגון שחירשו ולא עשה בו חבורה [א]והאמר רבה [א]החורש את אביו נהרג לפי שאי אפשר לחרישה בלא חבורה טיפתא דדמא נפלה ליה באודניה אלא הכא במאי עסקינן כגון שגילחו גילחו מהדר הדר [ב]והיינו בעיין אמרי הכא במאי עסקינן [ג]כגון שסכו [ב]נשא דלא הדר צער דאית ליה קרטופני ברישיה וצווחי מהנהו קרטופני ריפוי דבעיא אסויי שבת דהוה מרקד בי כובי דבעיא מחוי גוני ארישא ולא מחוי מהנהו קרטופני בושת אין לך בושת גדול מזה ומילתא דבעיא ליה לרבה פשיטא ליה לאביי להך גיסא ולרבא להך גיסא דאתמר [ג]הכהו על ידו וצמתה וסופה לחזור אביי אמר נותן לו שבת גדולה ושבת קטנה ורבא אמר [ד]אינו נותן לו אלא דמי שבתו שבכל יום ויום איתמר הקוטע יד עבד עברי של חבירו אביי אמר נותן לו שבת גדולה לעבד ° ושבת קטנה לרב רבא אמר [ה]הכל ינתן לעבד וילקח בהן קרקע והרב אוכל פירות [ו]פשיטא פיחת אצל עצמו ואצל רבו לא פיחת היכי דמי דפסקיה לריש אוניה או לריש נחיריה הכל לעצמו פיחת אצל רבו פלוגתא דאביי ורבא: בושת הכל לפי המבייש והמתבייש: מני מתניתין לא רבי מאיר ולא ר׳ יהודה אלא ר׳ שמעון היא [ד]דתנן וכולן רואין אותן כאילו הם בני חורין שירדו מנכסיהם שהן בני אברהם יצחק ויעקב דברי ר׳ מאיר ר׳ יהודה אומר הגדול לפי גודלו והקטן לפי קטנו רבי שמעון אומר עשירים [ה]רואין אותן כאילו הם בני חורין שירדו מנכסיהם עניים כפחותין שבהן (א) מני [ו](השתא) אי רבי מאיר מתניתין קתני הכל לפי המבייש והמתבייש ורבי מאיר כולהו בהדי הדדי נינהו ואי ר׳ יהודה מתניתין קתני המבייש את הסומא חייב ואילו ר׳ יהודה אומר סומא אין לו בושת אלא לאו רבי שמעון היא אפי׳ תימא ר׳ יהודה כי אמר ר׳ יהודה סומא אין לו בושת למשקל מיניה אבל למיתבא ליה יהבינן ליה והא מדקתני סיפא המבייש את הישן חייב וישן שבייש פטור ולא קתני סומא שבייש פטור מכלל דלא שנא הכי ולא שנא הכי אלא מחוורתא מתניתין רבי שמעון היא: מאן תנא להא דתנו רבנן [ז]נתכוון לבייש את הקטן ובייש את הגדול נותן לגדול דמי בושתו של קטן לבייש את העבד ובייש את בן חורין נותן לבן חורין דמי בושתו של עבד מני לא רבי מאיר ולא רבי יהודה ולא רבי שמעון קא סלקא דעתך קטן קטן בנכסים גדול גדול בנכסים אי רבי מאיר האמר כולהו בהדי הדדי נינהו ואי רבי יהודה האמר [ח]אין לעבדים בושת ואי ר״ש האמר נתכוון לבייש את זה ובייש את זה פטור מאי טעמא כקטלא מה קטלא עד דמתכוון ליה דכתיב [1]וארב לו וקם עליו עד שיתכוון לו [ט]בושת נמי עד דמיכוין ליה דכתיב [2]ושלחה ידה והחזיקה במבושיו עד שיתכוון לו לעולם ר׳ יהודה וכי קאמר ר׳ יהודה אין לעבדים בושת למיתבא להו אבל למישם שיימינן בהו ואי בעית אימא אפילו תימא רבי מאיר מי סברת גדול גדול בנכסים קטן קטן בנכסים לא גדול גדול ממש וקטן קטן ממש וקטן בר בושת הוא אין כדאמר רב פפא דמיכלמו ליה ומיכלם הכא נמי דמיכלמו

דמיכלמו

חייב בכולן. חמשה דברים: **היכי דמי.** שיהא היזק בלא חבורה: **לאו כגון שהכהו כו׳.** דבאין סופו לחזור ליכא למימר דכל בלא חבורה סופו לחזור הוא: **שגלחו.** דאפחתיה מכספיה בלא חבורה: ה״ג **גלחו מהדר הדר היינו בעיין.** כלומר מה לי שיער מה לי יד הא בסופו לחזור מחייבת ליה: **נשא.** סם המשיר את השער ואינו [ט] חוזר ואיכא נזק דהא אפחתיה מכספיה דמום הוא: **קרטופני.** בקעים בקעים קטנים: **מלווחי ליה.** מכאיבים לו מחמת חוזק הסם: **דבעי לאסויי.** לצערא דהנך קרטופני: **שבת דהוי מרקד בי כובי.** לשון מרקד בחנויות: **דבעי אחוויי גווני.** מראה ניענוע בראשו להראות מיני שחוק כדרך הליצנים דהשתא עד שירפא הנך קרטופני לא מצי מחוי ואע״פ שלא בטלו משאר מלאכה נותן לו שבת זו הואיל ומלאכתו בכך: **שבת גדולה.** דמי ידו: **ושבת קטנה.** כל ימים שיפול למשכב רואין אותו כאילו הוא שומר קישואין: **שבכל יום ויום.** עד שיחזור לקדמותו נותן לו בכל יום כמו שנשכרים פועלים בשוק ולא כשומר קישואין דהא לרבא לא יהיב ליה דמי ידו: ה״ג **הקוטע יד עבד עברי של חבירו.** קוטע ממש דאין סופו לחזור: **ואצל רבו לא פיחת.** שלא בטלו ממלאכה: **פיחת אצל רבו.** אף אצל רבו כגון קיטע את ידו: **וכולן.** עניים ועשירים: **רואין אותן.** ואפילו את העשירים: **כאילו ירדו כו׳.** ואין שמין את העני לפי עניותו להקל ולא את העשיר לפי עשרו שהרי אין לדמי בשתו סוף אלא כולן שוין בכך: **כפחותים שבהן.** פחותים שבעניים להקל דכיון דעני הוא בושתו קלה: **סומא אין לו בושת.** לקמן בשמעתין [ע״ב]: **אלא רבי שמעון היא.** דאיהו נמי לאו כי הדדי משוי להו: **אין לעבדים בושת.** במתניתין היא (דף פז.): **נתכוון לבייש את זה כו׳ פטור.** מדשמעינן ליה לר׳ שמעון גבי קטלא באלו הן הנשרפין (סנהדרין דף עט.) נתכוון להרוג את זה והרג את זה פטור הכא נמי לא שנא דטעמא דהתם משום וארב לו הכא נמי כתיב במבושיו: **שיימינן בהו.** בכמה יתרצה עבד זה ויעשו לו בושת זה ואותו סומא יתן לבן חורין זה: **כדאמר רב פפא.** לקמן (ע״ב):

דמיכלמו

כגון שחרשו. וא״ת ואמאי חייב בכולן הא דמי כולו נותן ולפי׳ ר״י דלעיל ניחא דמכל מקום יש כאן צער בושת וריפוי אף על גב דשבת בכלל דמי כולו שייך לשנות חייב בכולן משום אחריני:

שבת גדולה לעבד. כדי שילא מבית רבו בידו שלימה ושבת קטנה לרב אע״פ שמפסיד הרב שאם לא נקטעה ידו או רגלו היה דלי דוולא ואזיל בשליחותיה ועכשיו אין יכול כי אם לשמור קישואין ופחת חשבינן ליה השתא כמו חלה דאמר בפרק קמא דקדושין (דף יז. ושם) דאין חייב להשלים דנסתחפה שדהו ואף על גב דחלה ארבע שנים חייב להשלים התם אין עושה שום מלאכה אבל הכא יכול לשמור קישואין או פתח:

רבא אמר ינתן הכל לרב גרסינן וכן גרס ר״ח א] ובספרים היה כתוב הכל לעבד וקשה שבת קטנה למה לא יהיה הכל לרב אלא הכל לרב גרסינן שבת קטנה הכל לעצמו ושבת גדולה ילקח קרקע והרב אוכל פירות שמפסיד הוא בקטיעת ידו דלא מצי למידלי דוולא ולמיזל בשליחותא אלא לשמור קישואין או פתח:

פיחת אצל רבו. ל״ג ואצל עצמו לא פיחת פלוגתא דאביי ורבא דהתם כ״ע מודו דינתן הכל לרב אלא גרסינן פיחת אצל עצמו ואצל רבו פלוגתא דאביי ורבא ומיהו גם אגירסא זו קשה לר״י דכבר אמר זה דפליגי בקוטע יד עבד עברי ואור״י דיש ליישב בדוחק אצל עצמו לא פיחת שתהא בזה פלוגתא דאביי ורבא כגון הכהו על ידו ולמתה וסופה לחזור קודם שילא לחירות דלאביי נותנין שבת קטנה לרב ושבת גדולה לעבד ואע״ג דלא מפסיד העבד מידי אלא כל ההפסד של הרב הוא מ״מ כיון דשם נזק הוא זה ובנזק של קטיעת ידו אין לרב אפי׳ פירות לאביי גם בהיזק זה לא יטול כלום ולרבא נותן הכל לרב שבתו שבכל יום ויום:

כאילו הן בני חורין שירדו מנכסיהם. כי יש עשירים שאין מתביישין יותר מבני חורין שירדו וכן עניים ואין יכולין לדקדק עליהם כ״כ איזה מהן מתבייש כאילו ירד ואיזה מתבייש יותר או פחות וכיולא בזה מלינו במתניתין [י] גבי העביר טליתו ופרע ראש של אשה בשוק דאין מדקדקין בדבר אם היו שם בני אדם שרגיל להתבייש יותר מפניהם כגון בני אדם חשובים או לא אלא שוים לשומא אחת:

עד שיתכוין לו. וא״ת לרבנן במבושיו מאי דרשי ביה ושמא מבעי ליה לשום דרשה:

אבל למישם שיימינן בהו. ולא דמי לנתכוון להרוג את הבהמה והרג את האדם לכותי והרג את ישראל דהתם איכא קרא דדרשינן בפרק ב׳ דמכות (דף ז:) בבלי דעת פרט למתכוין להרוג את הבהמה כו׳ והכא ליכא קרא ולא ילפינן מהתם דהא מבעי לן קרא הכא לרבי שמעון לפטור נתכוון לבייש את זה ובייש את זה אף על גב דאיכא קרא בדיני נפשות:

ערום

מסורת הש״ס

א) לקמן לח., ב) [מכות כ:], ג) [קדושין כד: גיטין מב:], ד) נ״ל דתניא. רש״ל, ה) [לקמן צ:], ו) רש״ל מוחק זה, ז) [לקמן פז. סנהדרין פו.], ח) [יבמות נד.], ט) נ״א חוזל, י) [לקמן צ.],

תורה אור השלם

1. וְכִי יִהְיֶה אִישׁ שֹׂנֵא לְרֵעֵהוּ וְאָרַב לוֹ וְקָם עָלָיו וְהִכָּהוּ נֶפֶשׁ וָמֵת וְנָס אֶל אַחַת הֶעָרִים הָאֵל: דברים יט יא

2. כִּי יִנָּצוּ אֲנָשִׁים יַחְדָּו אִישׁ וְאָחִיו וְקָרְבָה אֵשֶׁת הָאֶחָד לְהַצִּיל אֶת אִישָׁהּ מִיַּד מַכֵּהוּ וְשָׁלְחָה יָדָהּ וְהֶחֱזִיקָה בִּמְבֻשָׁיו: דברים כה יא

רבינו חננאל

וקתאני חייב בכולן, שמע מינה דמכה אביו ואמו כי האי גונא וחייב בכולן. ודחינן, לא בשחרשו לאביו. ואקשינן, או חרשו בן מות הוא דהא אמ׳ רבה המכה אביו וחרשו חייב מיתה, אי איפשר בלא חבורה, בעידנא דמחי ליה טיפתא דדמא נפלה ליה באוניה והוי חרש. ופרקינן, לא בשגלחו. או בשגלחו סופו לחזור השער, והינו בעיין. ודחינן, לא דמי לבעיין מתניתין לא הדר כגון דסכיה נשא. פיר׳, גלחו ומשח בראשו סם שאינו צומח בה שער לעולם. וחייב בכולן דקתאני במתניתן. נזק, כדאמרינן. צער, דאית ליה קרטופני שהן חבורות והיה השער מגינה עליהן ועתה מצטער עליהן. ריפוי, דבעי אסויינהו. שבת, שהיה בבי הלולא שוחק מגולה ראש ונוטל שכר ועכשיו מתבייש מפני קרטופני בראשו. בושת, אין לך בשת גדולה מזו. **והא בעיא דרבה, לאביי ורבא פשיטא להו.** דאיתמר, הכהו על ידו וצמתה וסופו לחזור, אמ׳ אביי נותן לו דמי שבת גדולה והוא הנזק כדאמרינן שמין אותו כעבד, ושבת קטנה רואין כאלו שומר קישואין. רבא אמ׳ אינו נותן לו אלא שבתו שבכל יום. **איתמר** הקוטע יד עבד עִבְרִי שלחבירו וכול׳. רבא אמ׳ הכל ינתן לרב, ויקח בדמי הנזק קרקע ואוכל הרב הפירות עד שיצא העבד. **פשיטא פיחת אצל עצמו ואצל רבו לא פיחת. היכי דמי, דפסקיה לריש אוניה או ריש נחיריה, הכל לעצמו.** פיחת נמי אצל רבו, כגון הקוטע את ידו, היינו פלוגתייהו דאביי ורבא. הלכה כרבא. ריש אוניה. פיר׳ ראש אזנו. **ריש נחיריה,** מלשון מנחיריו יצא עשן, והו בלשון ישמעאל דאם אנפה. ירושלמי. אמר ר׳ יוחנן הקוטע יד עבדו שלחבירו רבו נוטל חמשה דברים וכול׳. פיר׳ עבד כנעני. **אי ר׳ שמעון האמר נתכוון לבייש את זה ובייש את זה פטור, מאי טעמא בקטלא וכו׳.** וקיימא לן דאינו חייב בבושת עד שיתכוון לו.

עין משפט נר מצוה

לז א מיי׳ פ״ה מהלכות ממרים הלכה ו סמג לאוין ריט טוש״ע י״ד סימן רמא סעיף ג:

לז ב ג מיי׳ פ״ב מהלכות חובל ומזיק הלכה ד סמג עשין ע טוש״ע ח״מ סימן תכ סעיף יג:

לח ד מיי׳ שם הלכה ב טוש״ע שם סעיף ה:

לט ה ו מיי׳ שם פ״ד הלכה יג סמג שם:

מ ז מיי׳ שם פ״א הלכה יד סמג שם טוש״ע ח״מ סימן תכא סעיף ג:

הגהות הב״ח

(א) גמ׳ כפחותין שבהן השתא מני אי ר״מ:

גליון הש״ס

גמ׳ ושבת קטנה לרב. עיין כתובות דף סה ע״ב תוספות ד״ה שלה:

הגהות מהר״ב רנשבורג

א] תוס׳ ד״ה רבא אמר וכו׳ ובספרים היה כתוב הכל לעבד. והא דלא הקשו לגירסא זו ממתני׳ דלקמן דף פז ע״א דקתני חוץ מן השבת בזמן שהוא שלו י״ל כמ״ש התוספות לענין עבד כנעני בגיטין דף יב ע״ב ד״ה רפואתו וכו׳ יעוש״ה ודו״ק:

מוסף רש״י

וצמתה. יבשה (גיטין מב:). **שבת גדולה.** הן פחת דמיו לימכר עכשיו בשוק והוא נזק, ולהכי קרי ליה שבת, שפחת דמיו של עכשיו אינו אלא משום שבת, שאינו ראוי לעשות מלאכה בשתי ידיו עד זמן שתחזור ידו, אלא לשמור קישואים יהא ראוי לאחר שיקל ממנו כאב המכה קצת, **ושבת קטנה.** היינו כאילו הוא שומר קישואין, שנותן לו כל ימי חליו שישכב במטה מחמת חולי זה שאינו יכול לשמור קישואים (שם). **דמי שבתו שבכל יום ויום.** ואין כאן פחת דמים, הואיל וסופו לחזור, ולא לפי שבת של כל יום יתן לו, כל ימי נפילתו למטה יתן שכר הבטלה לפי מלאכה שהיה רגיל בה, וכשיעמוד ויהא ראוי לשמור קישואין ישמור קישואין וזה יתן לו פחת השכר (שם). **אין לעבדים בושת.** המבייש את העבד, לא חייבתו תורה לתת דמי בשתו (סנהדרין פו.).